

«Limuzīnam Jāņu nakts krāsā» – jau 25!

Jau pēc piecām dienām — 23. jūnijā — tiks svinēta 25. jubileja vienai no leģendārākajām latviešu mākslas filmām "Limuzīns Jāņu nakts krāsā". Atšķirībā no citu filmu dzimšanas dienām, kas pagājušas nepamanītas, šoreiz svinības Līgo naktī Cēsu rajona Raiskuma pagastā iepļānotas visas nakts garumā. Paredzēts, ka tajās piedalīsies gandrīz visi toreizējās filmēšanas grupas ļaudis; no tiem daži itin labprāt pakavējas atmiņās par filmēšanas laiku.

Ideja radās virtuvē

Viens no svētku iniciatoriem — grupas "Labvēlīgais tips" solists Ģirts Lūsis neslēpj, ka, viņaprāt, "Limuzīns Jāņu nakts krāsā" nu reiz piederot pie filmām, ko droši var skatīties vismaz vienu reizi gadā. "Reiz kādā jubilejā pilnīgi nejauši satikos ar aktieri Gundaru Āboliņu, kurš arī spēlē šajā filmā. Sēžot virtuvē, šo to pārspriedām, un viņš diezgan skumji teica, ka Rīgas Motormuzejā" nez kāpēc nav divu leģendārāko latviešu automašīnu — žiguļa no filmas "Limuzīns Jāņu nakts krāsā" un volgas no "Dāvana vientuļai sievietei". Toreiz viņš arī pieminēja to, ka pagājuši 25 gadi kopš filmas uzņemšanas, un atminējās dažas epizodes." Vēlāk, braucot mājās, Ģirts sapratis — tur tomēr kaut kas ir, un ar savu labu draugu, režisora Jāņa Streiča dēlu Kristapu, nonākuši pie secinājuma, ka jāriko filmas jubilejas pasākums. "Intereses mudināti, nolēmām pabraukāt pa filmēšanas vietām un paskatīties, vai tur vispār var kaut ko uztaisīt. Raiskumā satikām kādus trīs cilvēkus, ar kuriem arī aprunājāmies, bet, kad pirmdienas rītā uzzinājām, ka par šo ieceri zina gan visi raiskumieši, gan Cēsu pilsētas vadība, sapratām — filmas jubilejas pasākums jāriko noteikti. Tā sakot, bijām iedzīti stūrī..." Tā nu visi ķērušies pie darba: aktieru sadabūšanu rokā uzņēmies filmas režisors Jānis Streičs, bet atbildību par pasākuma režiju — viņa dēls Kristaps. "Sīkāk par to, kas Līgo vakarā notiks Raiskumā, gan negribu stāstīt, taču domāju, ka iespēja palīgot kopā ar filmas varoņiem un brīvdabas seansā vēlreiz noskatīties pašu filmu ir unikāla," Ģirts piebilst.

Drūmās nedienas siena pļavā

Lāsmaņas lomas atveidotājai aktrisei Diānai Zandei filmēšanas laiks palicis visgaišākajā atmiņā, un viņa itin labprāt stāsta mazāk dzirdētas epizodes — tiesa, neiztiekot arī bez frāžu "Ērik, uznes mani kalnā!" un "Aizved mani uz Munameģi!" pieminēšanas. "No tā laikam nevar izbēgt, jo šīs frāzes kļuvušas par tautas folkloru, un vēl tagad ik pa laikam gadās, ka mani kāds nosauc par Lāsmaņu," aktrise smejas. "Diezgan daudz epizodēs bija jāfilmējas peldkostīmā, taču es ļoti slikti iedegu, tāpēc mani no galvas līdz kājām nogrimēja. To nedrīkst kasīt nost, taču filmēšana notika pļavā, kas atradās ieplakā. Līdz ar to tur bija ļoti karsts, ļoti daudz dunduru un viss pārējais. Kasīties nedrīkstēja. Šo epizodi atceros kā murgu un ar diezgan baisām sajūtām." Trakākais, ka tieši šajā laikā Cēsu viesnīcā beidzies karstais ūdens, tāpēc dabūt nost grima, sviedru un putekļu sajaukumu bijis diezgan grūti.

Tagad šampanieti ņemtu līdzī

Diāna neslēpj, ka filmēšanas laikā viņa jutusies ļoti brīva — gan tāpēc, ka tolaik viņai bija tikai 17 gadu, gan arī tāpēc, ka neviens viņu īpaši neesot pieskatījis. "Mitinājos vienā viesnīcas numuriņā kopā ar filmas "mammu" Baibu Indriksoni, taču viņa vairāk dzīvojas pa savām nesen nopirktajām mājām un viesnīcā tikpat kā nerādījās. Tad nu varēju darīt visu, kas vien ienāca prātā... Reiz kopā ar kostīmu mākslinieces meitu, kas bija tikai pāris gadu par mani vecāka, devāmies uzdzīvot uz vietējo krogu. Kā jau pieklājas, pasūtījām šampanieti. Pirmo glāzi mums, protams, ielēja, bet pēc tam pašām nācās liet. Šo uzdevumu mēģinājām uzgrūst viena otrai, taču — nekā. Tad nolēmām, ka neizdertā pudele jāņem līdzī, bet atkal: kura nesīs? Tā kā neviena no mums nebija ar mieru to darīt, šampanietis palika restorānā uz galda." Diāna piebilst, ka tagad gan nebūtu nekādu kompleksu: pati varētu gan ieliet šampanieti glāzē, gan vajadzības gadījumā pudeli paņemt līdzī.

Uz Munameģi tomēr aizbrauca

Vēl aktrise atklāj, ka Munameģī viņa pabijusi jau divreiz: "Vienreiz tur biju trīsdesmit gadu vecumā — kopā ar raidījuma "Horoskopi" veidotāju Voldemāru Šoriņu. Tur pat tapa raidījums." Otrreiz bijusi trīs gadus vēlāk, kad kāds kungs viņai teicis: "Saki visu, ko vēlies, un es tev to uzdāvināšu!" Sākumā Diāna domājusi, ko prasīt — varētu kasti banānu, bet tas izklausītos mulķīgi. "Un tad īstajā filmas intonācijā iesaucos: "Aizved mani uz Munameģi!" Tas bija ziemā, tāpēc biju ļoti pārsteigta, kad otrā rītā šis kungs bija piebraucis pie manas mājas, un mēs tiešām devāmies uz Igauniju." Piebraucot pie kalna, Diāna secinājusi, ka tas ir pārāk apledojs, lai kāptu augšā. "Re, kā sanāca: tas, ko gribēju septiņpadsmit gadu vecumā, piepildījās mazliet vēlāk," viņa smeļ.

Tantuku lūgumus neuzklausa

"Kas bija pats jaukākais? Laikam jau uzņemšanas laukumā valdošā atmosfēra, un to var redzēt arī filmā, kur viss it kā skatāms caur tādu vieglu, pelēku migliņu — nu, kā filmas pēdējā kadrā, kur Mirtas tante aiziet savā pēdējā gaitā," domīgi teic aktieris Romualds Ancāns jeb omulīgais Mirtas tantes kaimiņš Jezups. Viņš domā, ka vispārsteidzošākās bijušas aktrises Lilitas Bērziņas fantastiskās pārvērtības un iejušanās Mirtas tantes tēlā. "To var tikai liela aktrise, jo esmu redzējis, kā viņa katrā lomā spēj mainīties." Taujāts par komiskajām epizodēm, aktieris atminas apcelšanu par to, ka viņa varonis nu nekādi nav spējis pareizi pateikt vārdu "kaķis" un, protams, Mirtas tantes frāzi: "Jezupiņ, nu nodziedi man to "Māt, atkal logā zvaigznes kvēlo." "Atceros, ka dziedāju nepareizi — šķiet, "spulgo", nevis "kvēlo", Ancāns kavējas atmiņās. Izrādās, ka vēl krietnu laiku pēc filmas viņam lūgts šo dziesmu izpildīt, taču aktieris to darījis tikai vienu reizi — režisora Jāņa Streiča 50 gadu jubilejā. "Tikšanās reizēs lauku tantes man vienmēr lūdza to dziedāt, laikam jau viņām šī dziesma patīk!"

Ancāns, tāpat kā viņa kolēģi, 23. jūnijā pošas uz Raiskumu. Viņš teic, ka filmu arī labprāt noskatītos. "Kad to rāda televīzijā, skatos dažas neaizmirstamākās epizodes — nu, kaut vai to, kur Uldis mākslinieciski lec pāri vagām..." Bet filmas pievilcība, pēc Ancāna domām, slēpjas apstākļi, ka tajā ar humoru runāts par nopietnām lietām.

Kaimiņi applūdina dzīvokli

Kolorītās vēsturnieces Dagnijas atveidotāja aktrise Olga Dreģe sākumā pretojas runāt, teikdama: "Vai, tik daudz par šo filmu ir stāstīts, un vispār — tas bija tik sen!" Taču jau pēc brīža aktrise aizrautīgi atminas dažādas epizodes no tālajiem laikiem. "Kas gan aktieriem var būt labāks par dzīvošanu visiem kopā filmas uzņemšanas vietā, kas turklāt ir tik skaista, un celties līdz ar sauli!" Viņa arī piebilst, ka tikpat jauki bijis klausīties Jāņa Streiča fantāzijās par to, ko vēl varētu nofilmēt. Vienīgā negatīvā atmiņa no tiem laikiem Dreģei ir izsaukums uz Rīgu, jo viņas prombūtnes laikā noplūdināts apakšējo kaimiņu dzīvoklis. "Kad vēja ātrumā ierados Rīgā, paldies Dievam, izrādījās, ka pie vainas ir mani augšējie kaimiņi, kas bija noplūdinājuši kāda virsnieka dzīvokli," aktrise nopūšas. Viņa arī atklāj, ka nepilnus divus gadus veco meitiņu Zani pa to laiku nācies atstāt pārējo kolēģu uzraudzībā: "Vēl tagad atceros, kā viņa dzīvojās pa kartupeļu vagām..."

Sagrieztais kreklis un klusais sapnītis

Dreģe stāsta, ka tik neilgu laiku pēc meitas piedzimšanas viņai bijis ļoti grūti ļauties sliktām emocijām, piemēram, spēlējot greisirdības ainas. "Nu, kaut vai epizode, kurā man nācās sagriezt neuzticīgā vīra kreklu. Ja jūs zinātu, cik tas bija grūti — labus kreklus taču tolaik nemaz tik viegli nevarēja nopirkt, turklāt tie bija ļoti dārgi. Un tikpat grūti man bija iecirst pļauku Lāsmaņai." Aktrise atminas, kā filmētas bērnu ainas, kas materiāla pārpilnības dēļ nav iegājušas filmā: "Arī tur neiztikām bez kaušanās — šoreiz gan ar Baibu Indriksoni..."

Izrādās, ka Dreģei ir kāds kluss Jāņu nakts sapnis: "Ja mēs dzīvotu ārzemēs un kāda filma būtu tādā topā kā šī, domāju, ka kāds miljonārs man jau sen būtu uzdāvinājis mašīnu — kaut vai pašu vienkāršāko... Var jau būt, ka šo rakstu tagad izlasīs kāds mūsu miljonārs, un es tiešām tikšu pie vabolītes vai opeliša, lai vecumdienās man nav jābraukā ar trolejbusiem." Vēl viņa piebilst, ka ar prieku 23. jūnijā dosies uz Raiskumu: "Kad iedomājos, ka šo filmu varēšu noskatīties kopā ar gandrīz visiem saviem kolēģiem... Man jau šķiet, ka tur valdošās atmosfēras dēļ taps ne viena vien lieliska ideja vai pat grāmata!"

tolaik par filmu prese rakstīja

"Cēsu rajona kolhoza "Uzvara" Blieku mājas ābeļu dārzā tiek izzāgēti vecie koki, nopļauts atāls, izmēzta kūts, izrakta bedre pagrabam. Kas visus šos darbus veic? — Kinoļaudis. Turklāt nepietiek ar to, ka viņi izrāda neizprotamu ieinteresētību šo māju labklājībā, viņi vēl lūdz saimniekus, lai tie nekustina ne pirkstiņa — visu, visu izdarīšot paši. Kas atbraucējiem no kinostudijas aiz ādas? Pietiek viņu darbos ielūkoties vērīgāk, lai saprastu, ka šeit notiek filmēšana, un lietīšķā rosība paredzēta sižetiskajās peripetijās."

"Bet kas Jānim Streičam sagādājis visnepatīkamākos brīžus? Viens no tādiem bija pašā sākumā, kad notika aktrišu "pretendentu turnīrs" Lāsmas lomai. No četrām meitenēm vajadzēja izvēlēties vienu, lai arī viņām visām mēģinājumu laikā bija tik cerību pilnas acis. Streičs atzinās, ka viņam gluži vienkārši ir pretīgs šis mānīgais, mokošais process. Vismaz labi, ka debitantes Diānas Zandes sniegums nelika viņam vilties un kompensē pārdzīvotos netīkamos brīžus."

(Valdis Indrupis. "Vecās pasakas jaunais variants", "Padomju Jaunatne")

"Kurš kuru? Cīņā par pelēcīti kā sadeguši metas Tūteri un Sprēsliņi, turklāt ar tādu sparū, ka vēlāk, kad kaislības būs norimušas, paši par sevi varēs brīnīties. (..) Kuriem mēs vairāk līdzināties? Tūteriem vai Sprēsliņiem? Galvaspilsētas intelektuāļiem Tūteriem, kas nemāk sienā naglu iedzīt un baidās pa zālīti basām kājām staigāt, vai provinciālajiem darboņiem Sprēsliņiem? Sociālais

diapazons ir tik plašs, ka katrs varēs te rast ko sev piemērotu.

Atcerieties, kā filmā izstrādāts motīvs "Tūteru tikšanās ar dzimtajām vietām". No naiva aizkustinājuma par mežacūku un pūci līdz konvulsijām pļaušanas laikā un izbīļa no bites. Ar kādu indīgu sarkasmu Streičs izzīmē civilizēto barbaru Tūteru ielaušanos Mirtas tantes kolorītajā patriarhālajā mājā."

(V. Starodubcevs "Sargies no auto!", "Literatūra un Māksla" 1982. gada 5. februārī)